

למה מפרטת התורה את מסעי בני ישראל?

דני גינזבורג

חומש פקודים נחתם בפרשת מסעי, כדכתיב: (לג:א-ב) 'אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו ממצרים לצבאותם ביד משה ואהרן; ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם'

הרב זלמן סורוצקין נותן טעם משיב נפש על הצורך שראתה החכמה העליונה, בזה העת, לפרט את מסעי בני ישראל. ראשית דבריו: שאי-אפשר לקנות את התורה בשמיעה בעלמא, וגם לא על ידי קבלה ולימוד, "שהרי היא באה לרסן את התאוות הבהמיות שבאדם, שקשה לו לפרוש מהן, ובפרט לדור מקבלי התורה, שטעמו טעמא דאיסורא", בשנות הרבות בשעיבוד מצרים, "וקשה היה עליהם להתרגל בעול מצוות התורה"; ולכן "בודאי שהיה צריך להדרכה מיוחדת, כדי שיתרגל בקיום מצוות התורה. ואף שאחד מעקרי האמונה הוא שהש"ת גומל טוב לשומרי מצוותיו, ומעניש עוברי מצוותיו.. זה רק בעולם הגמול ושכר מצוה בהאי עלמא ליכא, (ועוד) הוא רחום מאריך אפו לרשעים, ונותן להם זמן לחזור בתשובה.

" ולפיכך נחה אלקים את דור מקבלי התורה מ' שנה במדבר בהנהגה ניסית, כדי להדריכם ולהרגילים בקיום מצוות התורה על ידי לימודה מאיש האלקים, ועל ידי שכר ועונש הנראה לעינים: בני ישראל אמרו: 'היש ה' בקרבנו אם אין' -ויבא עמלק; התאוננו -ובערה בהם אש ה'; התאוו -ונקברו בקברות התאוה; הוציאו דבת הארץ -וימותו במגפה לפני ה' ושחתו לכל העם, שקבלו מהם את הדבה..ונפלו פגריהם במדבר; נחלקו על הכהונה -ונשרפו או נבלעו בארץ; דברו באלקים ובמשה -וישלח ה' בעם את הנחשים ואת השרפים'; ויצמדו לבעל פעור..ותפרץ בם מגפה'. " ועתה כאשר יצאו מן המדבר ומהנהגה הניסית, והגיע הזמן של המורה הגדול, איש האלקים, להיפטר מן העולם, מצא משה רבינו לנחוץ ומועיל לא רק לשנות להם בפעם האחרונה את דברי התורה (משנה תורה), ולהוכיחם בדברי מוסר לפני מותו, אלא גם לחזק את לבם באמונת שכר ועונש על ידי שהזכיר להם את כל מוצאיהם (הקורות אותם במדבר, כמו: יתרו יח:א את כל התלאה אשר מצאתם בדרך') (למסעיהם': את כל הקורות אותם בכל המסעות, את כל הנסים והנפלאות שעשה ה' עמם (קריעת ים סוף, מן, בארה של מרים, מתן תורה, ענני הכבוד וכו' וכו'), בשעה שהלכו בדרך ה' ושמרו את מצוותיו, ואת העונשים שהיו מקבלים תיכף על אתר, בשעה שהיו עוברים על מצוות ה'.

" והתורה (שחזר משה עליה באלה הדברים) עם חיזוק האמונה בשכר ועונש (שחזר עליה באלו מסעי) תהיינה שמורות בלבם אף לאחר שיצאו מן המדבר אל ארץ נושבת, מן ההשגחה הניסית אל ההשגחה הטבעית"

האברבנל הרחיב ביאור על זה הצורך הגבוה, לתת מענה לקשיא שהעלה: "מה צורך היה בסיפור המסעות האלה במקום הזה, שהלא כבר נכתבו בתורה כל אחד במקומו, ומה התועלת בזכרונם כולם ביחד. (ועוד שאלה), אחרי שאמר: 'אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו ממצרים', למה חזר לומר שנית: 'ואלה מסעיהם למוציאיהם?'. ומתוך המחבר: "מפני שנאמר למשה: 'נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, ואחר תאסף אל עמך', ידע שתהיה מיתתו סמוכה וקרובה לנקמת מדין; ולכן, אחר שנעשתה

הנקמה וחילוק שללה, וניתנו ארצות סיחון לראובן וגד. ראה לכתוב את מסעי בני ישראל אשר הלכו במדבר, משיצאו ממצרים עד שעברו את הירדן לרשת את הארץ". ועשה זאת בציווי ה', "ויאמר הכתוב כאן: 'אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו ממצרים', צבא גדול וחיל רב, 'ביד משה ואהרן', שהיו מנהיגים אותם; והעיד הכתוב, שכתב משה המסעות האלה 'על פי ה', רוצה לומר מוצאיהם ויציאתם על פי ה' ומצוותו. " והנה ראה יתברך לצוות משה עתה שיכתוב המסעות האלה, מפני תועלות שהיו בכתובתם: **האחת** להודיע חסדיו של הקב"ה עם ישראל, שאף על פי שגזר לטלטלם ולהניעם במדבר, לא היו נאים ומטולטלים כל היום ממקום למקום תמיד מבלי מנוחה, כי בכל הזמן הגדול ההוא, לא עשו אלא ארבעים ושניים מסעות, כמו שכתב **רשי** ממדרשו של רבי משה הדרשן. ועל זה אמר (**דברים א:מו**): 'ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם', שהם תשע עשרה שנה שעמדו שם. כי בקדש ישבו כל כך זמן כמו בכל שאר המסעות".

הכלי יקר גם פירש לזה הכוונה את אומרו 'אלה מסעי בני ישראל': "לפי שמשה אמר למעלה אל בני גד ובני ראובן (**מטות לב:יג**) 'וינעם במדבר ארבעים שנה', סלקא דעתך אמינא שהיו נדים ונעים כשוכב בראש חבל, לא שקטו ולא נחו כל ארבעים שנה, על כן אמר: 'אלה מסעי', לומר לך שבארבעים שנה לא הניעם כי אם ארבעים ושנים תנועות. ובזה מיושב מה שנאמר 'אלה מסעי', ולא אמר 'אלה חניות אשר חנו', כדרך שנאמר 'ויסעו...ויחנו', אלא שבא לפרש מאמר 'וינעם במדבר', כי התנועה הינו המסעות, וטעם לספור כל המסעות כתב **רשי**, להודיע חסדי המקום וגו'. והרב **המורה** נתן טעם אחר, וכן **האברבנל** נתן כמה טעמים, ואין להאריך בהם". נהדר לטעמים שהמציא **האברבנל**, באומרו: "השנית שלא יחשבו האנשים שהיה המדבר ההוא שהלכו בו ישראל ארבעים שנה, כשאר המדברות הקרובים מן היישוב. שזרעים וקוצרים בהם, ויתקיימו בהם אילנות ועשבים ומעיינות מים במקומות הרבה, שאין הדבר כן; כי המדבר ההוא שהלכו בו ישראל היה גדול מאד ונורא מאד, נחש שרף ועקרב וצמאון (**עקב ח:טו**); (**חקת כ:ה**) 'לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשתות'. וכדי ליישב אמתת זה בלבבות. זכר אותם המקומות מהמדבר בשמן, כדי שכל אדם בעיניו יראה ובאוזניו ישמע רוע הארץ ההיא וחסרונה, וכבר העיר **הרב המורה** על הטעם הזה"

הרב יחיאל לוינשטיין, בחיבורו **אור יחזקאל**, מביא את דברי **הרמב"ם**, לבאר את עומק הדברים, דכתיב **במורה נבוכים**: "הצורך לכך גדולה מאד, שכל הנסים אין אמתתם ברורה אלא אצל מי שראה אותם, אבל לעתיד יהיה זכרונם ספור, ואפשר יהיה להכשיחם אצל השומע. וידוע שלא יתכן ולא יצטייר שיהא הפלא קיים ועומד למשך הדורות לכל בני אדם. ומן הפלאים שבתורה, ואף מן הגדולים שבהם, שהיית ישראל במדבר ארבעים שנה, ומציאות המן בכל יום, ואותו המדבר הוא כמו שאמר הכתוב 'נחש ושרף ועקרב וצמאון אשר אין מים', והם מקומות רחוקים מן הישוב בלתי טבעים לאדם. ולפני שידוע לפני ה' יתעלה שאפשר שיפקקו במופתים האלה בעתיד כדרך שמפקקין בכל הספורים, ויחשבו כי שהייתם היתה במדבר קרוב לישוב שאפשר לאדם לחיות בו, כמו המדברות הללו שהערבים שוכנים בהם היום. או שיש באותן המקומות בארות מים, לפיכך סולקו כל הפקפוקים הללו, והודגש ספור כל הפלאים הללו על ידי באור אותם המסעות, כדי שיראום הבאים וידעו את גודל הפלא שיש בישיבת מין האדם באותם המקומות ארבעים שנה". **הרמב"ן** מביא את זה פירוש **הרמב"ם**, ומסכם, שאף "כי הנסים והאותות הנעשות היו

אמיתיות לכל רואיהם, אך בעתיד יהיו הדברים בשבועה, ויכזבם השומע.. וכאשר ידע הבורא יתברך כי יעבר על אלה האותות מה שיעבר על דברי הימים, לא יאמינו השומעים בהם, ויחשבו כי עמידתם במדבר היה זה קרוב מן הישוב.. על כן הרחיק מלבות בני אדם המחשבות האלה, וחזק אלה האותות כלם בזכרון המסעות, כדי שיראו אותם הדורות וידעו האותות הגדולים אשר עמדו בני אדם במקומות האלה ארבעים שנה, כל אלה" דברי הרמב"ם.

מאיר הרב לוינשטיין, והבאנו תמצית דבריו מהחיבור **ילקוט לקח טוב**, לרב יעקב **ישראל הכהן בייפוס**, , שבדברים אלו נטמן יסוד גדול בענין האמונה הנדרשת מאתנו: הבורא יתברך רוצה שתהא אמונתנו בו מוחשית ממש ולא בבחינת ידיעה בעלמא.. התורה תובעת מאתנו שיהיה הכל כראיה ממש; משום שבהעדר ראייה יש חסרון באמונה, וכך מדוייק בדברי הרמב"ן: כנגד מעלת ראיית הנס, הוא מציין את החסרון בשמיעה, כלשונו: "ויכזבם השומע", שטבע האדם לחשוד בשמועות, ואף לבקש עצות לסתור אותם, ואין השמועות מיושבות בלב. לכן, מפרטת ומתארת התורה את מהות המקומות שבהם שהו בני ישראל, ומבאר את מהותם כחסרים כל הנדרש למחיית האדם, "זמעתה יכול כל אחד ואחד להווכח שהמקומות הללו הינם מדבר ושממה. וכאשר יכולים לראות, הרי זה כמו שראינו בעינינו".

ומכך, שתהא לדורות הבאים כאילו נעשתה לעיניהם, זכנו יתברך שכל בר דעת אשר יתבונן בדברים, יזכה שתהא אמונתו מוחשת ושלמה".